

Το λεξιλόγιο της ελληνικής γλώσσας, όπως και κάθε γλώσσας, περιλαμβάνει λέξεις τις οποίες, σύμφωνα με τον τρόπο σχηματισμού τους, μπορούμε να τις κατατάξουμε σε τρεις κατηγορίες:

α) ριζικές ή πρωτότυπες ή λέξεις βάσης, π.χ. ξύλο

β) παράγωγες, π.χ. ξυλάκι

γ) σύνθετες, π.χ. ξυλουργός

Ριζικές ή πρωτότυπες ή λέξεις βάσης

Ριζικές ή πρωτότυπες ή λέξεις βάσης λέγονται όσες σχηματίζονται από μία ρίζα (θέμα) και την κατάληξη, π.χ. έχ-ω, γράφ-ω, μέν-ω, ξύλ-ο κ.τ.λ.

Παράγωγες

Παράγωγες είναι οι λέξεις που δημιουργούνται από μια ριζική (ή πρωτότυπη ή λέξη βάσης) με την προσθήκη στο **τέλος** μιας κατάληξης, που ονομάζεται **παραγωγική**, π.χ.

- πόρτ-α + -άρα = πορτ-άρα > ουσιαστικό
- φτωχ-ός + -ούλης = φτωχ-ούλης > επίθετο
- χρυσ-ός + -ώνω = χρυσ-ώνω > ρήμα
- απλ-ός + -ά = απλ-ά > επίρρημα

Οι παράγωγες λέξεις είναι: α) ουσιαστικά, β) επίθετα, γ) ρήματα, δ) επιρρήματα

α) παράγωγα ουσιαστικά

Τα παράγωγα ουσιαστικά παράγονται από: α) άλλα ουσιαστικά, β) επίθετα, γ) ρήματα.

α) Ουσιαστικά που παράγονται από άλλα ουσιαστικά:

Τα ουσιαστικά που παράγονται από άλλα ουσιαστικά χωρίζονται, ανάλογα με τη σημασία τους στις εξής κατηγορίες.

1. Υποκοριστικά ή χαϊδευτικά:

	ριζική λέξη	παραγωγική κατάληξη	παράγωγη λέξη
01	σπίτι	-άκι	σπιτ- άκι
02	πόρτα	-ίτσα	πορτ- ίτσα
03	κώστας	-άκης	Κωστ- άκης
04	βροχή	-ούλα	βροχ- ούλα
05	δρόμος	-άκος	δρομ- άκος
06	κοπέλα	-ούδα	κοπελ- ούδα
07	άγγελος	-ούδι	αγγελ- ούδι
08	λαγός	-ουδάκι	λαγ- ουδάκι
09	αδερφός	-ούλης	αδερφ- ούλης
10	σάκος	-ούλι	σακ- ούλι
11	μήλο	-αράκι	μηλ- αράκι
12	λαός	-τζίκος	λαου- τζίκος
13	μπαμπάς	-άκας	μπαμπ- άκας
14	γιος	-όκας	γι- όκας

15	βιβλίο	-άριο	βιβλι-άριο
16	σάκος	-ίδιο	σακ-ίδιο
17	αστέρι	-ίσκος	αστερ-ίσκος

2. Μεγεθυντικά:

	ριζική λέξη	παραγωγική κατάληξη	παράγωγη λέξη
01	πόρτα	-άρα	πορτ-άρα
02	κλέφτης	-αράς	κλεφτ-αράς
03	ποντικός	-αρος	ποντίκ-αρος
04	βαρέλι	-α	βαρέλ-α
05	μύτη	-ος	μύτ-ος
06	χέρι	-άκλα	χερ-άκλα
07	άντρας	-ακλας	άντρ-ακλας
08	μάτι	-ούκλα	ματ-ούκλα
09	σπίτι	-αρόνα	σπιτ-αρόνα
10	δόντι	-άς	δοντ-άς
11	κεφάλι	-ας	κεφάλ-ας

3. Περιεκτικά, αυτά που δηλώνουν τον χώρο που περιέχει ένα πλήθος από αντικείμενα τα οποία δηλώνονται στη ριζική λέξη:

	ριζική λέξη	παραγωγική κατάληξη	παράγωγη λέξη
01	καλάμι	-ιά	καλαμ-ιά
02	ελιά	-ώνας	ελαι-ώνας

4. Εθνικά ή πατριδωνυμικά, αυτά που δηλώνουν τον άνθρωπο που κατάγεται από κάποιον τόπο:

	ριζική λέξη	παραγωγική κατάληξη	παράγωγη λέξη
01	Μεσολόγγι	-ίτης	Μεσολογγ-ίτης
02	Μοριάς	-αΐτης	Μωρ-αΐτης
03	Μάνη	-ιάτης	Μαν-ιάτης
04	Σούλι	-ώτης	Σουλι-ώτης
05	Ασία	-άτης	Ασι-άτης
06	Μεγαρίτης	-ισσα	Μεγαρίτ-ισσα
07	Σύρος Αμερική	-άνος -ανός	Συρι-ανός Αμερικ-άνος, Αμερικ-ανός

08	Αλγέρι	-ινός	Αλγερ-ινός
09	Θεσσαλονίκη	-ιός	Θεσσαλονικ-ιός
10	Μυτιλήνη	-αίος	Μυτιλην-αίος
11	Βιέννη	-έζος	Βιενν-έζος
12	Αγγλία	-ίδα	Αγγλ-ίδα
13	Σουηδία	-δή	Σουη-δή

5. Τοπικά, αυτά που δηλώνουν τόπο:

	ριζική λέξη	παραγωγική κατάληξη	παράγωγη λέξη
01	καμπάνα	-αριό	καμπαν-αριό
02	σίδηρο	-άδικο	σιδερ-άδικο
03	παλιατζής	-ίδικο	παλιατζ-ίδικο
04	ταμίας	-είο	ταμ-είο

6. Επαγγελματικά, αυτά που δηλώνουν επάγγελμα:

	ριζική λέξη	παραγωγική κατάληξη	παράγωγη λέξη
01	λάδι	-άς	λαδ-άς

02	φούρνος κάρβουνο αποθήκη	-αρη -ιάρης -άριος	φούρν-αρης καρβουν-ιάρης αποθηκ-άριος
03	καφές	-τζής	καφε-τζής

7. Ανδρωνυμικά, αυτά που χρησιμοποιούνται για γυναίκες και προέρχονται από το βαφτιστικό ή οικογενειακό όνομα του άνδρα:

ριζική λέξη	παραγωγική κατάληξη	παράγωγη λέξη
Γιώργος	-αινα	Γιώργ-αινα

8. Άλλες καταλήξεις ουσιαστικών που προέρχονται από ουσιαστικά είναι:

	ριζική λέξη	παραγωγική κατάληξη	παράγωγη λέξη
01	λεμόνι	-ιά	λεμον-ιά
02	άνθρωπος	-ιστής	ανθρωπ-ιστής
03	άνθρωπος	-ισμός	ανθρωπ-ισμός
04	αδελφός	-άτο	αδελφ-άτο
05	έγκλημα	-ίας	εγκληματ-ίας
06	αλάτι	-ιέρα	αλατ-ιέρα

07	ασήμι	-ικό	ασημ-ικό
08	πρόεδρος	-λίκι	προεδρι-λίκι
09	συγγενής	-λόι	συγγενο-λόι
10	κλέφτης	-ουριά	κλεφτ-ουριά

β) Ουσιαστικά που παράγονται από επίθετα:

Οι πιο συνηθισμένες καταλήξεις είναι:

	ριζική λέξη	παραγωγική κατάληξη	παράγωγη λέξη
01	έξυπνος	-άδα	έξυπν-άδα
02	κίτρινος	-ίλα	κίτριν-ίλα
03	δίκαιος	-σύνη	δικαιο-σύνη
04	τρυφερός	-τητα	τρυφερό-τητα
05	ψυχρός	-α	ψύχρ-α
06	άσπρος	-άδι	ασπρ-άδι
07	βουβός	-(αμ)άρα	βουβ-αμάρα
08	άγριος	-ίμι	αγρ-ίμι

γ) Ουσιαστικά που παράγονται από ρήματα:

Τα ουσιαστικά που παράγονται από ρήματα χωρίζονται, ανάλογα με τη σημασία τους στις εξής κατηγορίες:

1. αυτά που δηλώνουν το πρόσωπο που ενεργεί:

	ριζική λέξη	παραγωγική κατάληξη	παράγωγη λέξη
01	τραγουδώ θερίζω	-ιστής	τραγουδ-ιστής θερ-ιστής
02	εκπαιδεύω λυτρώνω ψέλνω (έ-ψαλ-α)	-τής -της	εκπαιδευ-τής λυτρω-τής ψάλ-της
03	κλέβω κράζω< χτίζω	-φτης -χτης -στης	κλέ-φτης κρά-χτης χτί-στης
04	διδάσκω συμβουλευώ	-άτορας -τορας	διδάκ-τορας συμβουλ-άτορας
05	γράφω	-ιάς -έας	γραφ-ιάς γραφ-έας

2. αυτά που δηλώνουν ενέργεια ή το αποτέλεσμα της ενέργειας:

	ριζική λέξη	παραγωγική κατάληξη	παράγωγη λέξη
01	διώχνω	-μός	διωγ-μός
02	κλαδεύω	-μα	κλάδε-μα

03	βεβαιώνω θλίβω λήγω	-ση (-ξη, -ψη)	βεβαίω-ση λή-ξη θλί-ψη
04	δένω (έ-δεσ-α) τρέχω (έ-τρεξ-α) γράφω (έ-γραψ-α)	-σιμο (-ξιμο, -ψιμο)	δέ-σιμο τρέ-ξιμο γρά-ψιμο
05	στολίζω	-ίδι	στολ-ίδι
06	ροχαλίζω	-ητό	ροχαλ-ητό
07	σκοτίζω	-ούρα	σκοτ-ούρα
08	ανασαίνω	-α	ανάσ-α
09	κολυμπώ γελώ κοστίζω	-ι -ιο -ος	κολύμπ-ι γέλ-ιο κόστ-ος
10	κρεμώ	-άλα	κρεμ-άλα
11	αγγέλλω	-ία	αγγελ-ία
12	καλλιεργώ γοητεύω δουλεύω	-εια -εία ειά	καλλιέργ-εια γοητ-εία δουλ-εία/ δουλ-ειά

3. αυτά που δηλώνουν το όργανο ή το μέσο μιας ενέργειας και τον τόπο της ενέργειας:

ριζική λέξη

παραγωγική κατάληξη παράγωγη λέξη

01	ανεμίζω κλαδεύω εργάζομαι	-τήρας -τήρι -τήριο	ανεμισ-τήρας κλαδευ-τήρι εργασ-τήριο
02	απλώνω (άπλωσ-α) κινώ	-τρα -τρο	απλώσ-τρα κίνη-τρο
03	γράφω	-είο	γραφ-είο

β) παράγωγα επίθετα

Τα παράγωγα επίθετα παράγονται από: α) ουσιαστικά, β) άλλα επίθετα, γ) ρήματα, δ) επιρρήματα

α) Επίθετα που παράγονται από ουσιαστικά:

Τα επίθετα που παράγονται από ουσιαστικά έχουν τις παρακάτω καταλήξεις:

	ριζική λέξη	παραγωγική κατάληξη	παράγωγη λέξη
01	πείσμα ζήλεια	-άρης, -άρα, -άρικο -ιάρης, -άρα, -άρικο	πεισματ-άρης, πεισματ-άρα, πεισματ-άρικο ζηλ-ιάρης, ζηλ-άρα, ζηλ-άρικο
02	αφρός	-άτος, -άτη, -άτο	αφρ-άτος, αφρ-άτη, αφρ-άτο
03	ασήμι μαλλί	-ένιος, -ένια, -ένιο -ινος, -ινη, -ινο	ασημ-ένιος, ασημ-ένια, ασημ-ένιο μάλλ-ινος, μάλλ-ινη, μάλλ-ινο
04	βροχή	-ερός, -ερή, -ερό	βροχ-ερός, βροχ-ερή, βροχ-ερό
05	βύσσινο	-ής, -ιά, -ί	βυσσιν-ής, βυσσιν-ιά, βυσσιν-ί,

06	αγκάθι	-ωτός, -ωτή, ωτό	αγκαθ-ωτός, αγκαθ-ωτή, αγκαθ-ωτό
07	οικογένεια σελήνη έθνος ψεύτης Κέρκυρα Εύβοια	-ακός, -ακή, -ακό -ιακός, -ιακή, -ιακό -ικός, -ική, -ικό -ικος, -ικη, -ικο -αϊκός, -αϊκή, -αϊκό -οϊκός, -οϊκή, -οϊκό	οικογενει-ακός, οικογενει-ακή, οικογενει-ακό σελην-ιακός, σελην-ιακή, σελην-ιακό εθν-ικός, εθν-ική, εθν-ικό ψεύτ-ικος, ψεύτ-ικη, ψεύτ-ικο Κερκυρ-αϊκός, Κερκυρ-αϊκή, Κερκυρ-αϊκό Ευβ-οϊκός, Ευβ-οϊκή, Ευβ-οϊκό
08	Κυριακή νύφη	-άτικος, -άτικη, -άτικο -ιάτικος, -ιάτικη, -ιάτικο	Κυριακ-άτικος, Κυριακ-άτικη, Κυριακ-άτικο νυφ-ιάτικος, νυφ-ιάτικη, νυφ-ιάτικο
09	αγόρι	-ίστικος, -ίστικη, -ίστικο	αγορ-ίστικος, αγορ-ίστικη, αγορ-ίστικο
10	Αρνί	-ίσιος, -ίσια, -ίσιο	αρν-ίσιος, αρν-ίσια, αρν-ίσιο
11	φρίκη	-(α)λέος, -(α)λέα, -(α)λέο	φρικ-αλέος, φρικ-αλέα, φρικ-αλέο
12	σιωπή	-(ω)λός, -(ω)λή, -(ω)λό	σιωπ-ηλός, σιωπ-ηλή, σιωπ-ηλό
13	αιώνας	-ιος, -ια, -ιο	αιών-ιος, αιών-ια, αιών-ιο
14	άντρας	-είος, -εία, -είο	αντρ-είος, αντρ-εία, αντρ-είο
15	κύκλωπας	-ειος, -εια, -ειο	κυκλώπ-ειος, κυκλώπ-εια, κυκλώπ-ειο
16	Ακμή	-αίος, -αία, -αίο	ακμ-αίος, ακμ-αία, ακμ-αίο
17	βαθμός	-ιαίος, -ιαία, -ιαίο	βαθμ-ιαίος, βαθμ-ιαία, βαθμ-ιαίο

β) Επίθετα που παράγονται από επίθετα:

Τα επίθετα που παράγονται από επίθετα έχουν τις παρακάτω καταλήξεις:

	ριζική λέξη	παραγωγική κατάληξη	παράγωγη λέξη
01	φτωχός	-ικός, -ική, -ικός	φτωχ-ικός, φτωχ-ική, φτωχ-ικό
02	μικρός	-ούλης, -ούλα, -ούλικο	μικρ-ούλης, μικρ-ούλα, μικρ-ούλικο
03	μικρός	-ούτσικος, -ούτσικη, -ούτσικο	μικρ-ούτσικος, μικρ-ούτσικη, μικρ-ούτσικο
04	άγριος	-ωπός, -ωπή, -ωπό	αγρι-ωπός, αγρι-ωπή, αγρι-ωπό
05	μαύρος	-ιδερός, -ιδερή, -ιδερό	μαυρ-ιδερός, μαυρ-ιδερή, μαυρ-ιδερό
06	Βαθύς	-ουλός, -ουλή, -ουλό	βαθ-ουλός, βαθ-ουλή, βαθ-ουλό

γ) Επίθετα που παράγονται από ρήματα:

Τα επίθετα που παράγονται από ρήματα έχουν τις παρακάτω καταλήξεις:

	ριζική λέξη	παραγωγική κατάληξη	παράγωγη λέξη
01	Βοηθώ	-τικός, -τική, -τικό	βοηθη-τικός, βοηθη-τική, βοηθη-τικό
02	Λάμπω	-ερός, -ερή, -ερό	λαμπ-ερός, λαμπ-ερή, λαμπ-ερό
03	καρτερώ	-ικός, -ική, -ικό	καρτερ-ικός, καρτερ-ική, καρτερ-ικό
04	Κινώ	-τήριος, -τήρια, -τήριο	κινη-τήριος, κινη-τήρια, κινη-τήριο
05	Γελώ	-τός, -τή, -τό	γελασ-τός, γελασ-τή, γελασ-τό
06	φορολογώ	-τέος, -τέα, -τέο	φορολογη-τέος, φορολογη-τέα, φορολογη-τέο

07	φορολογώ εκλέγω< απορρίπτω	-σιμος, -σιμη, -σιμο -ξιμος, -ξιμη, -ξιμο -ψιμος, -ψιμη, -ψιμο	φορολογή-σιμος, φορολογή-σιμη, φορολογή-σιμο εκλέ-ξιμος, εκλέ-ξιμη, εκλέ-ξιμο απορρί-ψιμος, απορρί-ψιμη, απορρί-ψιμο
----	----------------------------------	--	--

δ) Επίθετα που παράγονται από επιρρήματα:

Τα επίθετα που παράγονται από ρήματα έχουν τις παρακάτω καταλήξεις:

	ριζική λέξη	παραγωγική κατάληξη	παράγωγη λέξη
01	πλάι	-ινός, -ινή, -ινό	πλα-ϊνός, πλα-ϊνή, πλα-ϊνό
02	παρακάτω	-ιανός, -ιανή, -ιανό	παρακατ-ιανός, παρακατ-ιανή, παρακατ-ιανό
03	παραπάνω	-ίσιος, -ίσια, -ίσιο	παραπαν-ίσιος, παραπαν-ίσια, παραπαν-ίσιο

γ) παράγωγα ρήματα

Τα παράγωγα ρήματα παράγονται από: α) ονόματα, β) ρήματα, δ) επιρρήματα

α) Ρήματα που παράγονται από ονόματα:

Τα ρήματα που παράγονται από ονόματα έχουν τις παρακάτω καταλήξεις:

	ριζική λέξη	παραγωγική κατάληξη	παράγωγη λέξη
01	δόξα	-άζω	δοξ-άζω

02	αγκαλιά	-ιάζω	αγκαλ-ιάζω
03	αλώνι	-ίζω	αλων-ίζω
04	γείτονας	-εύω	γειτον-εύω
05	θεμέλιο	-ώνω	θεμελι-ώνω
06	κοντός	-αίνω	κοντ-αίνω
07	πάρκινγκ	-άρω -έρνω	παρκ-άρω παρκ-έρνω
08	πέτρα	-βολώ	πετρο-βολώ
09	γλέντι	-κοπώ	γλεντο-κοπώ
10	φόρος	-λογώ	φορο-λογώ
11	λύσσα	-μανώ	λυσσο-μανώ

β) Ρήματα που παράγονται από ρήματα:

Τα ρήματα που παράγονται από ρήματα έχουν τις παρακάτω καταλήξεις:

	ριζική λέξη	παραγωγική κατάληξη	παράγωγη λέξη
01	κλαίω	-ίζω	κλαψουρ-ίζω
02	ψάχνω	-εύω	ψαχουλ-εύω

γ) Ρήματα που παράγονται από επιρρήματα:

Τα ρήματα που παράγονται από επιρρήματα έχουν τις παρακάτω καταλήξεις:

	ριζική λέξη	παραγωγική κατάληξη	παράγωγη λέξη
01	αντίκρυ	-ίζω	αντικρ-ίζω
02	συχνά	-ζω	συχνά-ζω
03	κοντά	-εύω	κοντ-εύω
04	σιμά	-ώνω	σιμ-ώνω

δ) παράγωγα επιρρήματα

Τα παράγωγα επιρρήματα παράγονται από: α) επίθετα και μετοχές, β) αντωνυμίες, γ) άλλα επιρρήματα

α) Επιρρήματα που παράγονται από επίθετα και μετοχές:

Τα επιρρήματα που παράγονται από επίθετα και μετοχές έχουν τις παρακάτω καταλήξεις:

	ριζική λέξη	παραγωγική κατάληξη	παράγωγη λέξη
01	άμεσος	-ως	αμέσ-ως
02	άμεσος	-α	άμεσ-α
03	χαρούμενος	-α	χαρούμεν-α

β) επιρρήματα που παράγονται από αντωνυμίες:

Τα επιρρήματα που παράγονται από αντωνυμίες έχουν τις παρακάτω καταλήξεις:

	ριζική λέξη	παραγωγική κατάληξη	παράγωγη λέξη
01	άλλος	-ού	αλλ-ού

γ) επιρρήματα που παράγονται από επιρρήματα:

Τα επιρρήματα που παράγονται από επιρρήματα έχουν τις παρακάτω καταλήξεις:

	ριζική λέξη	παραγωγική κατάληξη	παράγωγη λέξη
01	εδώ	-θε	εδώ-θε

Σύνθετες

Οι σύνθετες λέξεις της νέας ελληνικής σχηματίζονται με δύο τρόπους:

α) Προσθέτοντας στην αρχή της λέξης ένα μορφολογικό στοιχείο, που ονομάζεται **αχώριστο μόριο** ή **προθήμα**. Η διαδικασία αυτή ονομάζεται **προθηματοποίηση**.

β) Με την ένωση δύο ή περισσότερων λέξεων.

α) σύνθεση με αχώριστα μόρια (προθήματα)

Αχώριστα μόρια ή **προθήματα** είναι λέξεις μονοσύλλαβες ή δισύλλαβες που είτε σχηματίστηκαν τα νεότερα χρόνια (**λαϊκά** μόρια) είτε προέρχονται από προθέσεις ή από άκλιτες λέξεις της αρχαίας ελληνικής (**λόγια** μόρια). Τα λαϊκά μόρια δε χρησιμοποιούνται μόνα τους στον λόγο. Τα λόγια χρησιμοποιούνται μόνα τους στον λόγο σε πολύ σπάνιες περιπτώσεις

και ιδιαίτερα σε παγιωμένες φράσεις από τα αρχαία ελληνικά που λέγονται και στις μέρες μας, π.χ. «**συν** Αθηνά και χείρα κίνει»

Σύνθεση με αχώριστα λαϊκά μόρια

	μόριο	σημασία	σύνθετη λέξη
01	α- ανα- αν-	στέρηση ή άρνηση	ά- κακος, α- ξέχαστος ανα- βροχιά, ανα- δουλειά αν- άξιος, αν- εύθυνος
02	ξε-	έξω πολύ εντελώς στέρηση	ξε- μυτίζω, ξε- πορτίζω ξε- κουφαίνω, ξέ- μακρα ξε- γυμνώνω, ξε- κολλώ, ξε- τίναγμα ξε- βάφω, ξε- διψώ, ξ- ύπνιος

Σύνθεση με αχώριστα λόγια μόρια

	μόριο	σημασία	σύνθετη λέξη
01	αιι-	πάντοτε, συνεχώ	αιι- κίνητος, αιι- μνηστος, αιι- φορία
02	αμφι-	από τα δύο μέρη, γύρω διχασμός	αμφί- βιο, αμφι- θέατρο, αμφί- κυρτος αμφι- βάλλω, αμφί- ρροπος
03	ανα-	1. επάνω 2. πάλι 3. πίσω 4. ως υποκοριστικό	1. ανα- σηκώνω, ανα- βάτης< 2. ανα- γέννηση, ανα- θεώρηση 3. ανα- ρωτιέμαι, ανα- στροφή 4. ανά- λαφρος
04	αντι-	1. αξίωμα	1. αντι- πτέραρχος, αντι- στράτηγος, ανθ- υπολοχαγός

	ανθ	2. αντίθεση 3. αντί κάποιου άλλου	2. αντι -καπνιστής, αντι -αλλεργικός 3. αντι -κλείδι, αντί -δωρο
05	απο-	1. απομάκρυνση 2. αφαίρεση 3. χρόνος 4. στέρηση 5. αντίθετη ενέργεια 6. υπερβολή	1. από -κοσμος, απο -χωρώ 2. απο -δυναμώνω, απο -βάλλω 3. από -γευμα, από -βραδο 4. απ -άνθρωπος, απο -παιδί 5. απο -συνδέω, απο -μυθοποιώ 6. απο -ξεραίνω, απο -γυμνώνω
06	αρτι-	πριν από λίγο	αρτι -γέννητος
07	αρχι-	πρώτος, ανώτερος	αρχι -εργάτης, αρχι -ερέας, αρχι -μηνιά
08	δια-	1. ανάμεσα 2. παντού 3. διάλυση 4. μοιρασιά 5. ασυμφωνία 6. ανταγωνισμό 7. χρονική διάρκεια διάφορα	1. δια -βαίνω, δια -γώνιος, διά -μετρος 2. δια -δίδω, δια -κηρύσσω 3. δια -λύω, δια -σπώ 4. δια -μοιράζω, δια -νέμω 5. δια -φέρω, δια -φωνώ 6. δια -γωνίζομαι, δια -πληκτίζομαι 7. δια -νυκτερεύω, δι -ημεύω δια -δέχομαι, δι -ενεργώ
09	διχο-	σε δύο	διχο -τόμος, διχό -νοια, διχο -γνωμία
10	δυσ-	δύσκολος, κακός	δυσ -άρεστος, δυσ -πεψία δυσ -τροπος, δυσ -φημώ
11	εισ-	κίνηση προς τα μέσα	είσ -οδος, εισ -πράττω, εισ -άγω
12	εκ- / εξ-	1. έξω 2. αλλαγή 3. πολύ	1. εκ -θέτω, εκ -φράζω, εξ -έχω 2. εκ -χερσώνω, εξ -ελληνισμός 3. έκ -θαμβος, έκ -πληκτος
13	εν- / εμ	1. μέσα 2. ανάμεσα	1. εν -έχομαι, εν -ήλικος, εμ -πιστεύομαι, εμ -πνέω 2. εν -σωματώνω, εν -τάσσω

	3. επιτατικά διάφορα	3. έν -αστρος, έν -θερμος, εμ -παθής εν -ισχύω, εν -οχλώ, εν -διαφέρομαι
14	ενδο- μέσα	ενδο -βλέφιος, ενδο -χώρα, ενδό -μυχος
15	επι- / επ- / εφ- 1. επάνω 2. ανώτερος 3. εξωτερικό τμήμα 4. αυτό που ακολουθεί 5. επιτατικά 6. συμπληρωματικά 7. σκοπό διάφορα	1. επι -βλέπω, επι -γράφω, έφ -ιππος, εφ -αρμόζω 2. επι -σημνίας, επι -δισαιτητής 3. επι -δερμίδα, επι -κάρδιο 4. επί -γονος, επί -λογος 5. επι -βεβαιώνω, επ -αυξάνω 6. επι -χορήγηση, επι -μαρτυρία 7. επί -δοξος, επι -κερδής, επι -ζήμιος επι -ζητώ, επι -ταχύνω, εφ -ευρέτης
16	ευ- 1. καλός, καλά 2. εύκολος, εύκολα	1. ευ -αγγέλιο, ευ -άερος, ευ -καιρία 2. ευ -ερέθιστος, εύ -φορος
17	ημι- 1. μισό 2. σε μικρότερο βαθμό	1. ημί -χρονο, ημί -ωρο, ημι -σφαίριο, ημι -κρανία 2. ημι -επίσημος, ημί -φως, ημί -θεος
18	κατα- 1. κάτω 2. εναντίωση 3. υπερβολή 4. μέσο μιας περιόδου 5. κατάταξη, ξεχώρισμα	1. κατά -βαση, κατα -βυθίζω 2. κατα -δίωξη, κατα -γγέλλω 3. κατα -γοητεύω, κατα -γδύνω κατα -σπαταλώ 4. κατα -καλόκαιρο, κατα -χείμωνο 5. κατα -γράφω, κατα -μετρώ, κατα -νέμω
19	μετα- 1. αλλαγή θέσης 2. επανάληψη 3. αλλαγή κατάστασης 4. δήλωση συμμετοχής 5. χρονική συνέχεια 6. τοπική θέση	1. μετα -φορά, μετα -φύτευση, μετά -θεση 2. μετα -πλώ 3. μετα -σηματίζω, μετα -πλάθω, μετά -λλαξη 4. μετα -δίδω, μετα -λαμβάνω 5. μετα -μεσήμερο, μετα -μεσονύκτιο 6. μετό -πισθεν, μετα -τάρσιο μετα -σεισμός

διάδοχη κατάσταση

20	ομο-	μαζί, που έχει το ίδιο	ομό- θηρσκος, ομό- κεντρος, ομο- ούσιος
21	οψι-	αργά	οψι- μάθεια, οψί- πλουτος
22	παρα-	1. ενώπιον 2. εναντίον 3. κοντά 4. υποκατάσταση 5. σχετική ομοιότητα 6. παράλληλη λειτουργία 7. χρονική συνέχεια 8. απόκλιση από κανονικό 9. σκόπιμη αλλοίωση διάφορα	1. παρε- λαύνω 2. παρα- βαίνω, παρε- μποδίζω 3. παρα- θαλάσσιος, παρα- μεθόριος 4. παρα- μάννα, παρα- γιός, παρα- παιδί 5. παρα- πλήσιος, παρό- μοιος 6. παρα- κράτος, παρα- οικονομία 7. παρα- μένω, παρα- τείνω 8. παρά- νοια, παρα- φροσύνη, παρα- μνησία 9. παρα- ποιώ, παρα- χαράσσω, παρε- ρμηνεύω παρα- γνωρίζω, παρα- κολουθώ
23	περι-	1. γύρω 2. πολύ 3. εξωτερικό τμήμα 4. κοντά 5. κυκλική κίνηση 6. κίνηση χωρίς στόχο 7. κρατώ μέσα	1. περι- γιάλι, περι- ορίζω, περι- μαζεύω 2. περι- ζήτητος, περί- φημος 3. περι- κάρδιο, περι- σπέρμιο 4. περί- γειο, περι- ήλιο 5. περι- στρέφω, περι- φέρω 6. περι- φέρομαι, περι- πλανιέμαι 7. περι- έχω, περι- λαμβάνω
24	προσ-	1. κίνηση προς ένα τέρμα 2. εγγύτητα 3. ομοιότητα 4. συμφωνία, σχέση 5. εναντίον 6. χρονική εγγύτητα 7. επαύξηση διάφορα	1. προσ- έρχομαι, προσ- ελκύω 2. προσ- κολλώ, πρόσ- κειμαι 3. προσ- ομοιάζω 4. προσ- αρμόζω 5. προσ- βάλλω, προσ- κρούω 6. πρόσ- καιρος, προσ- ωρινός 7. προσ- αυξάνω, προσ- μαρτυρώ προσ- δοκώ, προσ- εύχομαι, προσ- μένω

25	συν- (συγ- , σουλ- , συμ- , συρ- , συσ- , συ- , συνε-)	μαζί	συν -εργάτης, συν -έδριο, συγ -γενής, συγ -κάτοικος, σουλ -λαμβάνω, σουλ -λαλητήριο συμ -μαζεύω, συμ -παίκτης συρ -ράπτω, σύρ -ριζα συσ -κέπτομαι, συσ -κοτίζω σύ -θαμπα, σύ -ζυγος συνε -παίρνω, συνε -φέρνω
26	τηλε-	μακριά	τηλέ -φωνο, τηλε -χειριστήριο, τηλε -όραση
27	υπερ-	1. πέρα από το κανονικό 2. προστασία, υπεράσπιση	1. υπερ -βολή, υπερ -κόπωση, υπερ -μεγέθης 2. υπερ -ασπίζω, υπέρ -μαχος
28	υπο- (υπ- , υφ-)	1. από κάτω 2. κρυφά, λίγο 3. συνοδεία 4. πίσω	1. υπό -γειο, υπο -διευθυντής, υφ -ήλιος 2. υπο -δηλώνω, υπο -μειδιώ, υπο -σιτίζομαι 3. υπό -κρουση 4. υπο -χωρώ
29	υψι-	ψηλά, ψηλός	υψί -πεδο, υψί -φωνος

β) σύνθεση με ένωση λέξεων

Στη σύνθεση με ένωση λέξεων ενώνονται δύο λέξεις για να σχηματίσουν μια νέα λέξη.

Η πρώτη λέξη ονομάζεται **α' συνθετικό** και η δεύτερη **β' συνθετικό**.

Οι λέξεις που ενώνονται μπορεί να είναι ουσιαστικά, επίθετα, αριθμητικά, ρήματα, μετοχές, επιρρήματα και προθέσεις.

Οι λέξεις που προέρχονται από τη σύνθεση μπορεί να είναι:

α) της ίδιας γραμματικής κατηγορίας, π.χ. επίθετο + επίθετο = επίθετο, π.χ. (άσπρο + μαύρο = ασπρόμαυρο), ρήμα + ρήμα (μπαίνω + βγαίνω = μπαينوβγαίνω)

β) διαφορετικής γραμματικής κατηγορίας, π.χ. επίθετο + ουσιαστικό = επίθετο (άγριο + κατοίκι = αγριοκάτοικο) ή επίρρημα + ρήμα = ρήμα (σιγά + κλαίω = σιγοκλαίω).

Η σημασία των σύνθετων λέξεων

Οι σύνθετες λέξεις ανάλογα με τη σημασία τους χωρίζονται σε τέσσερα είδη:

α) παρατακτικές, β) προσδιοριστικές, γ) κτητικές, δ) αντικειμενικές.

α) **παρατακτικές σύνθετες** είναι οι λέξεις που η σημασία τους αποτελεί τη σύνθεση των σημασιών που έχουν τα συνθετικά τους ή, για να το πούμε αλλιώς, σημαίνουν ό,τι και τα συνθετικά τους ενωμένα με τον σύνδεσμο **και**, π.χ.

αντρόγυνο = άντρας **και** γυναίκα

αλατοπίπερο = αλάτι **και** πιπέρι

βορειοανατολικά = βόρεια **και** ανατολικά

1η παρατήρηση: Το α' και β' συνθετικό των παρατακτικών συνθέτων ανήκουν στην ίδια γραμματική κατηγορία, π.χ.

ουσιαστικό + ουσιαστικό (ρυζόγαλο = ρύζι **και** γάλα)

επίθετο + επίθετο (στενόμακρο = στενό **και** μακρύ)

ρήμα + ρήμα (ανοιγοκλείνω = ανοίγω **και** κλείνω)

επίρρημα + επίρρημα (βορειοανατολικά = βόρεια **και** ανατολικά)

2η παρατήρηση: Σε παλαιότερες γραμματικές τα παρατακτικά σύνθετα χωρίζονταν σε δύο υποκατηγορίες:

α) παρατακτικά σύνθετα που τα δύο συνθετικά αποδίδονται στη σύνθετη λέξη ισότιμα και παράλληλα, π.χ.

αντρόγυνο = και άντρας και γυναίκα, γυναικόπαιδα = και γυναίκες και παιδιά.

Τα σύνθετα αυτά λέγονται και **παρατακτικά ζευγαρωτά**.

β) παρατακτικά σύνθετα που η σύνθετη λέξη εκφράζει μια διαφορετική σημασία από εκείνη των συνθετικών, κάτι ανάμεσα στα δύο συνθετικά π.χ. άνεμος βορειοδυτικός = φυσάει ανάμεσα στον βορρά και στη δύση, καμηλοπάρδαλη = ανάμεσα στην καμήλα και στη λεοπάρδαλη.

Η διάκριση ανάμεσα σ' αυτές τις δύο υποκατηγορίες δεν είναι και τόσο εύκολη.

β) **προσδιοριστικές σύνθετες** είναι οι λέξεις στις οποίες η σημασία του ενός συνθετικού προσδιορίζει τη σημασία του άλλου, π.χ.

αγριοκάτσικο (άγριο κατσίκι),

νεροπότηρο (ποτήρι του νερού)

σιγοτραγουδώ (σιγανά τραγουδώ).

Με άλλα λόγια το ένα συνθετικό λειτουργεί ως επιθετικός προσδιορισμός, επιρρηματικός προσδιορισμός ή προσδιορισμός σε γενική του άλλου συνθετικού, π.χ.

αγριοκάτσικο (**άγριο** = επιθετικός προσδ. στο κατσίκι),

νεροπότηρο (**του νερού** = προσδ. σε γενική στο ποτήρι)

σιγοτραγουδώ (**σιγανά** = επιρρηματικός προσδ. στο τραγουδώ).

γ) **Κτητικές σύνθετες** είναι οι λέξεις που δηλώνουν εκείνο το πρόσωπο ή το αντικείμενο που έχει κάτι ως κτήμα του ή ως χαρακτηριστικό του. Μπορούν να αναλυθούν στη φράση *αυτός που έχει...*, π.χ.

καλόκαρδη (*αυτή που έχει καλή καρδιά*),

μεγαλόσωμος (*αυτός που έχει μεγάλο σώμα*)

γαλανομάτης (*αυτός που έχει γαλανά μάτια*).

δ) **Αντικειμενικές σύνθετες** είναι οι λέξεις στις οποίες το ένα συνθετικό λειτουργεί ως αντικείμενο στο ρήμα που προκύπτει από το θέμα του άλλου συνθετικού. Τις περισσότερες φορές μπορούν να αναλυθούν στη φράση *αυτός που κάνει...* (ό,τι λέει το άλλο συνθετικό), π.χ.

χαρτοπαίκτης (αυτός που παίζει χαρτιά),

χορτοφάγος (αυτός που τρώει χόρτα),

διηγηματογράφος (αυτός που γράφει διήγημα),

ημεροδείκτης (αυτός που δείχνει την ημέρα).

Το πρώτο ή το δεύτερο συνθετικό των αντικειμενικών σύνθετων είναι ρήμα ή αναλύεται σε ρήμα, οπότε το ένα συνθετικό λειτουργεί ως αντικείμενο του ρήματος π.χ.

χαρτοπαίκτης (χαρτιά + **παίζω** / τι παίζω; = χαρτιά),

χορτοφάγος (χόρτα + **τρώω** / τι τρώω; = χόρτα),

διηγηματογράφος (διήγημα + **γράφω** / τι γράφω; διήγημα)

ημεροδείκτης (ημέρα + δείκτης > δείχνω / τι δείχνει; την ημέρα).

ΠΡΟΣΟΧΗ: Κάθε σύνθετο που το ένα συνθετικό του είναι ρήμα δε σημαίνει ότι είναι και αντικειμενικό. Είδαμε προηγουμένως το σύνθετο σιγοτραγουδώ. Δεν είναι αντικειμενικό σύνθετο, γιατί το συνθετικό "σιγά" δεν απαντάει στην ερώτηση "τι τραγουδώ;"

[Άσκηση στα είδη των συνθέτων](#)

Η μορφή των σύνθετων λέξεων

Κατά τον σχηματισμό μιας σύνθετης λέξης από τα δύο συνθετικά παρατηρούνται μερικές φορές κάποιες αλλαγές και αφορούν: α) το λεγόμενο **συνθετικό φωνήεν**, β) την **αποκοπή** του α' συνθετικού γ) τις αλλαγές στο τελικό φωνήεν του α' συνθετικού

Το συνθετικό φωνήεν

Κατά τη σύνθεση δύο λέξεων, όταν η πρώτη είναι κλιτή ή επίρρημα, ανάμεσα στις δύο λέξεις μπαίνει συνήθως το φωνήεν **ο**, που ονομάζεται **συνθετικό φωνήεν**, π.χ.

τσίχλα + φούσκα = τσιχλόφουσκα,

σιγά + τραγουδώ = σιγοτραγουδώ,

μικρή + μεγάλη = μικρομέγαλη,

γλυκός + αίμα = γλυκοαίματος

μικρός + ιδιοκτήτης = μικροϊδιοκτήτης

πρώτος + ύπνος = πρωτοϋπνι

έμπορος + υπάλληλος = εμποροϋπάλληλος

Παρατήρηση: το συνθετικό φωνήεν χάνεται:

Όταν το αρχικό φωνήεν του β' συνθετικού είναι **α** ή **ο**, το συνθετικό φωνήεν **χάνεται**, π.χ.

άγριος + άνθρωπος = αγριοάνθρωπος > αγριάνθρωπος

κάρβουνο + αποθήκη = καρβουνοαποθήκη > καρβουναποθήκη

γλυκός + ανάλατος = γλυκοανάλατος > γλυκανάλατος

Εξίραση: Εννοείται ότι το συνθετικό φωνήεν **ο** δε χάνεται πάντα· υπάρχουν και αρκετές περιπτώσεις όπου διατηρείται, π.χ.

βόρειος + ανατολικός = βορειοανατολικός

μεγάλος + αστός = μεγαλοαστός

Αποκοπή του α' συνθετικού

Σε κάποιες περιπτώσεις που το σύνθετο θα γινόταν πολύ μεγάλο και δυσκολοπρόφερτο, οι τελευταίες συλλαβές του α' συνθετικού κόβονται, μένει όμως το συνθετικό φωνήεν, π.χ.

ανεβαίνω + κατεβαίνω = όχι ανεβαινοκατεβαίνω αλλά ανεβοκατεβαίνω

ηλεκτρισμός + φωτισμός = όχι ηλεκτρισμόφωτισμός αλλά ηλεκτροφωτισμός

Αλλαγή (τροπή) του τελικού συμφώνου του α' συνθετικού

Όταν το α' συνθετικό μετά τη σύνθεση χάνει το τελικό του φωνήεν και το σύμφωνο που απομένει είναι **κ, π, τ** (άηχο στιγμιαίο), τότε αυτό μετατρέπεται αντίστοιχα σε **χ, φ, θ**.

Αυτό συμβαίνει γιατί και στα αρχαία ελληνικά τα **κ, π, τ** τρέπονταν σε **χ, φ, θ** όταν το β' συνθετικό ήταν δασυνόμενη λέξη, π.χ.

χ αντί **κ**: κακός + ύποψία = καχυποψία

φ αντί **π**: από + αίμα = αφαίμαξη, επί + ἔδρα = εφεδρος, υπό + ἥλιος = υφήλιος

θ αντί **τ**: κατά + ἔδρα = καθέδρα, αντί + υγιεινός = ανθυγιεινός

Παρασύνθετα

Παρασύνθετα λέγονται οι λέξεις που:

α) προέρχονται από ένα σύνθετο με την προσθήκη στο τέλος μιας παραγωγικής κατάληξης π.χ.

καλή + καρδιά = καλόκαρδος (σύνθετο) + -ίζω (παραγωγική κατάληξη) = καλοκαρδίζω
(παρασύνθετο)

ανά + κύκλωση = ανακύκλωση (σύνθετο) + -ισμο (παραγωγική κατάληξη) = ανακυκλώσιμο
(παρασύνθετο)

γαλανό + μάτι = γαλανομάτης (σύνθετο) + -ικο (παραγωγική κατάληξη) = γαλανομάτικο (παρασύνθετο)

β) σχηματίζονται από την ένωση δύο λέξεων και την προσθήκη της παραγωγικής κατάληξης, χωρίς οι δύο λέξεις που ενώθηκαν να σχηματίζουν σύνθετη λέξη, π.χ.

χθες + βράδυ + -ινό (παραγωγική κατάληξη) = χθεσινοβραδινό (παρασύνθετο)

βοράς + δύση + -ικός (παραγωγική κατάληξη) = βορειοδυτικός (παρασύνθετο)

Αιγαίο + πέλαγος + -ικός (παραγωγική κατάληξη) = Αιγαιοπελαγίτικος (παρασύνθετο)

Στην ουσία ένα παρασύνθετο είναι μια παράγωγη λέξη.

Πολυλεκτικά σύνθετα

Τα πολυλεκτικά σύνθετα είναι τριών ειδών:

Οι **πολυσύνθετες** λέξεις, που αποτελούνται από τρία ή περισσότερα συνθετικά, π.χ. παλαιοβιβλιοπώλης (= παλαιός + βιβλίο + πουλώ).

Οι **λεξικές φράσεις**, που αποτελούνται από:

α) επίθετο + ουσιαστικό, π.χ. παιδική χαρά, ηλιακή ενέργεια, εκδοτικός οίκος,

β) ουσιαστικό + ουσιαστικό σε γενική, π.χ. λεξικό τσέπης, φακοί επαφής, πλυντήριο πιάτων

και έχουν παγιωθεί ως εκφράσεις με ιδιαίτερη σημασία.

Τα **παραθετικά** σύνθετα, τα οποία είναι ζεύγη λέξεων που βρίσκονται στην ίδια πτώση και συνδέονται μεταξύ τους πιο χαλαρά από ό,τι τα σύνθετα που προέρχονται από σύνθεση δύο ή περισσότερων λέξεων. Οι σημασιολογικές σχέσεις μεταξύ των δύο λέξεων είναι οι εξής:

α) η σημασία της δεύτερης λέξης προσθέτει μια σημασία στην πρώτη λέξη (σχέση κατηγορουμένου), π.χ. ο νόμος πλαίσιο (= ο νόμος που είναι νόμος, αλλά λειτουργεί ως πλαίσιο αρχών), παιδί θαύμα, χώρα μέλος

β) η σημασία της δεύτερης λειτουργεί ως παρομοίωση της πρώτης (σχέση μεταφορική), π.χ. λέξη κλειδί (= λέξη που μοιάζει να λειτουργεί σαν κλειδί)

Γράφονται είτε με ενωτικό ανάμεσά τους είτε χωρίς ενωτικό, π.χ. λέξη-βάση, αλλά και λέξη βάση.

Γνήσια και καταχρηστική σύνθεση

Γνήσια σύνθεση είναι η δημιουργία σύνθετων λέξεων κατά την οποία παρατηρούνται αλλαγές στην αρχική μορφή του α' ή και του β' συνθετικού, π.χ. θαλασσοπούλι από θάλασσα + πουλί, αλατοπίπερο από αλάτι + πιπέρι.

Η **καταχρηστική** σύνθεση είναι η δημιουργία σύνθετων λέξεων στις οποίες δεν έχει μεταβληθεί η αρχική μορφή των συνθετικών τους, π.χ. Νεάπολη από Νέα + πόλη, Πανεπιστημιούπολη από Πανεπιστήμιου + πόλη.

Αρκτικόλεξα και ακρωνυμίες

Αρκτικόλεξα ονομάζονται οι λέξεις που σχηματίζονται από τα αρχικά των λέξεων μιας φράσης, π.χ. Ο.Τ.Ε (Οργανισμός Τηλεπικοινωνιών Ελλάδας), Ο.Υ.Θ. (Οργανισμός Ύδρευσης Θεσσαλονίκης)

Συνηθισμένα αρκτικόλεξα είναι:

Α.Ε. = Ανώνυμη Εταιρεία

Δ.Ε.Η. = Δημόσια Επιχείρηση Ηλεκτρισμού

Δ.Σ. = Διοικητικό Συμβούλιο, Δημοτικό Συμβούλιο

Δ.Χ. = Δημόσιας Χρήσης (αυτοκίνητο)

Ε.Ε. = Ευρωπαϊκή Ένωση

Ε.Κ.Α.Β. = Εθνικό Κέντρο Άμεσης Βοήθειας

Ε.Μ.Υ. = Εθνική Μετεωρολογική Υπηρεσία

Ε.Ο.Τ. = Ελληνικός Οργανισμός Τουρισμού

Η.Π.Α. = Ηνωμένες Πολιτείες Αμερικής

Ι.Κ.Α. = Ίδρυμα Κοινωνικών Ασφαλίσεων

Ι.Κ.Υ. = Ίδρυμα Κρατικών Υποτροφιών

Ι.Χ. = Ιδιωτικής Χρήσης (αυτοκίνητο)

Ο.Η.Ε. = Οργανισμός Ηνωμένων Εθνών

Ο.Σ.Ε. = Οργανισμός Σιδηροδρόμων Ελλάδος

Φ.Π.Α. = Φόρος Προστιθέμενης Αξίας

Ακρωνυμίες ονομάζονται οι λέξεις που σχηματίζονται από τις αρχικές συλλαβές των λέξεων που αποτελούν μια φράση, π.χ. ΠΡΟΠΟ (προγνωστικά ποδοσφαίρου).

Συνηθισμένες ακρωνυμίες είναι:

ΕΛ.ΚΕ.ΠΑ = ΕΛληνικό ΚΕντρο ΠΑραγωγικότητας

ΕΛ.ΤΑ. = Ελληνικά Ταχυδρομεία

ΒΙ.ΠΕ.ΘΕ. = Βιομηχανική Περιοχή Θεσσαλονίκης

ΕΛ.ΑΣ. = Ελληνική Αστυνομία

ΔΗ.ΠΕ.ΘΕ. = Δημοτικό Περιφεριακό Θέατρο

ΑΣΚΗΣΕΙΣ

- Να συνδυάσεις τα επιθήματα με τις λέξεις και να σχηματίσεις όσα περισσότερα παράγωγα ουσιαστικά μπορείς που να δηλώνουν όργανο ή σκεύος

λέξη	επίθημα	παράγωγη
τσάι	-έας	
εκσκαφή		
λάδι	-ερό	
αλάτι		
διαστολή	-ιέρα	
γάλα		
αναβολή	-τήρας	
βόμβος		
κουδούνι	-τήρι	
καπνός		
ανάβω	-τάρι	
ανοίγω		
βράζω	-τρα	
ακονίζω		

απλώνω	-της	
εκτυπώνω		
πλάθω		
κόβω		
θερμαίνω		
κρεμώ		

- Να συνδυάσεις τα αχώριστα μόρια της αριστερής στήλης του πίνακα που ακολουθεί με τις λέξεις της μεσαίας στήλης και να σχηματίσεις όσα περισσότερα σύνθετα ουσιαστικά μπορείς.

αχώριστο μόριο	λέξη	σύνθετη
αρχι-		
αυτο-	πέλαγος, δαιμόνιο, δυναμική, γραφή, λόγος, άμυνα, συνεννόηση, βουλή, σφαίρα, μάγειρας, θεραπεία, καλλιέργεια, έλεγχος, αργία, αγία, δυναμική	
γεω-		
ενδο-		
ευρω-		
ημι-		
παν-		

υδατο-		
υδρο-		